

פ"מ 38.0118 – "אזכרות והנצחת זכרם של חללי צה"ל"

תוקף סעיפים 1 עד 24 מיום 6 בספטמבר 2010

כללי

1. הכנסת קבעה את יום ד' באייר, הוא ערב יום העצמאות, כיום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. מדי שנה צה"ל מתייחד עם זכר חלליו ביום זה. טקסי הזיכרון ביום זה ייערכו בהתאם לפקודות שיפרסם המטה הכללי מדי שנה, ובהתאם להוראות פקודה זו.

תיקון נקודתי בסעיף 1א מתאריך 13 ביולי 2025

- א1. הרב הצבאי הראשי רשאי להורות על חריגה מהוראות פקודה זו, כאשר החייל הוא בן לעדה לא-יהודית.

אזכרות

2. ביום הזיכרון לחללי צה"ל לא תיעשה כל פעולת הנצחה בשם צה"ל בבתי הקברות, פרט לקיום טקסי הזיכרון.
3. כדי לשמור על אחדות הטיפול בנפגעים, ולא לפגוע ברגשותיהן של משפחות שכולות, שלאזכרות יקריהן לא ייחד צה"ל זמן פרט ליום הזיכרון – רשאי חייל צה"ל להשתתף בטקס אזכרה, שעורך גוף אזרחי כלשהו שלא ביום הזיכרון. היתר זה ניתן לו רק אם השתתפותו לא תתפרש כייצוג צה"ל, אלא אם היא נעשית למטרה זו באישור אכ"א-רמ"ח הנפגעים.

נוסח פקודה זה פורסם במאגר הפקודות הצה"לי בצה"לנט בתאריך 20 במארס 1994

תאריכי עדכון הפקודה: 6 בספטמבר 2010 ; 13 ביולי 2025

4. על-אף האמור בסעיף 3 לעיל, בעת רגיעה חייבים מפקד יחידת חלל צה"ל או נציגו (שהוא קצין, ושדרגתו אינה נמוכה מדרגת החלל) להשתתף בטקס אזכרה כלהלן:

א. בטקס אזכרה המתקיים בבית הקברות ביום השלושים למות החייל וביום השנה הראשון לנפילתו, למעט אם המשפחה השכולה מתנגדת לכך.

ב. בטקס אזכרה שנתי הנערך לחלל בבית הקברות בהתאם לבקשת המשפחה, או בהתאם להודעת קצין הנפגעים הזרועי או החילי, אלא אם המשפחה השכולה מתנגדת לכך.

סעיף 5 עורכן בתאריך 13 ביולי 2025

5. עבור חלל שהינו יהודי – תערוך הרבנות הצבאית לבקשת המשפחה את טקס האזכרה הנמנה בסעיף 4 לעיל. בקשה לעריכת הטקס יעבירה קצין הנפגעים הזרועי או החילי לראש ענף הזיהוי והקבורה ברבנות הצבאית, והוא יקצה חזן לעריכת האזכרה.

סעיף 5א עורכן בתאריך 13 ביולי 2025

5א. עבור חלל שהינו בן לעדה לא-יהודית – יתאמו הרבנות הצבאית ואכ"א-מנהל האוכלוסיות, לבקשת המשפחה, את עריכת טקס האזכרה, הנמנה בסעיף 4 לעיל, על ידי איש דת הנמנה עם עדתו של החייל. הבקשה תועבר באמצעות קצין הנפגעים המטפל במשפחה.

6. השתתף חייל במדים בטקס אזכרה לחלל צה"ל, ינהג החייל בהתאם לכללי הטקס, כיאה לחייל צה"ל ולמעמד שבו הוא שותף.

7. טקס אזכרה זרועי או חילי יתבצע כמפורט בהוראת קבע מטכ"ל-אכ"א ק-14-01-38.

השתתפות באירוע הנצחה אזרחי-פרטי

8. חייל ומפקד שיוזמנו לאירוע הנצחה אזרחי-פרטי, המתקיים ביוזמת משפחת החלל או ביוזמת גוף אזרחי אחר – יוכלו להשתתף באירוע, אך לא יחויבו בכך.
9. צה"ל לא ייזום ולא יסייע באמצעים לוגיסטיים לקיים את האירוע, למעט אמצעי הסיוע המפורטים בהוראת קבע מטכ"ל-אט"ל 3.11.
10. ביקשה משפחת החלל כי מפקד או חייל יישא דברים לזכר החלל, יתאפשר הדבר רק במקרים חריגים לאחר אישור אכ"א-רמ"ח הנפגעים ואישור דו"ץ-רע"ן קשרי הציבור, ולאחר שאלו התייעצו עם אמ"ן-מחלקת ביטחון המידע-רע"ן אבטחת המידע.
11. לא תאושר השתתפות משמר כבוד, הופעת תזמורת או להקה צבאית, באירוע הנצחה אזרחי-פרטי.
12. בקשות לקבלת מידע להנצחה פרטית (כגון חוברת זיכרון, סרט או ספר) המתקיימת ביוזמת משפחת החלל או גוף אזרחי אחר – יבחנו אותן דו"ץ-רע"ן קשרי הציבור ואכ"א-מחלקת הנפגעים-רע"ן הקשר למשפחות, ולאחר התייעצות עם אמ"ן-מחלקת ביטחון המידע-רע"ן אבטחת המידע.

הנצחת זכרם של חללי צה"ל

13. יחידת צה"ל וחייל צה"ל לא ינקטו כל פעולה להנציח את חללי צה"ל (לרבות הקמת אנדרטה, גלעד או קריאת אתר במחנה צה"ל ומחוצה לו, על שם חלל צה"ל).

14. אנדרטה זרועית או חילית תוקם באישורו של ראש אכ"א, ובלבד שתוקם באתר שהוכרז כאתר הנצחה על-פי חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998, כמפורט בהוראת קבע אכ"א ק-03-02-38.

15. מחנה צה"ל (לרבות מבנה בתחומו) לא ייקרא על שם חלל צה"ל, למעט חללים אלו:

א. מחנה צה"ל ומבנה במחנה המכללות בגלילות ייקרא על שם קצין שדרגתו היא דרגת אלוף, לפחות, ושנפטר במהלך שירותו הפעיל או תוך כדי מילוי תפקיד ממלכתי שלא במהלך שירותו הפעיל. הוא הדין לקצין כאמור שנפטר לאחר מילוי תפקיד ממלכתי, אם כיהן לפני כראש ממשלה או כנשיא המדינה, וכן לקצין שדרגתו רב-אלוף, שנפטר במהלך שירותו הפעיל או לאחריו.

ב. יוזמת ההנצחה, כמפורט בסעיף 15 א לעיל, תהיה יוזמה של המערכת הצבאית, בהסכמת המשפחה ולאחר קבלת אישור שר הביטחון והרמטכ"ל.

ג. נוהל אישור ההנצחה יהיה כלהלן:

(1) במות קצין, כאמור בסעיף 15 א לעיל, ייוזם אכ"א-רמ"ח הנפגעים כינוס ועדת שמות. הוועדה תמליץ לשר הביטחון ולרמטכ"ל על מחנה או על מבנה (או על שניהם) שייבחר להנצחה והן על השם המוצע למחנה או למבנה, ותפרט את דרך ההנצחה.

(2) הרכב הוועדה יהיה כלהלן:

(א) נשיא בית הדין הצבאי לערעורים – יושב הראש;

(ב) קצין החינוך והנוער הראשי – חבר;

- (ג) אכ"א-רמ"ח הנפגעים – חבר ;
- (ד) אכ"א-רמ"ח הפרט – חבר ;
- (ה) אמ"ץ-חטיבת תוה"ד-הרמ"ח להיסטוריה – חבר ;
- (ו) נציג אג"ת-ענף התשתית והפריסה – חבר ;
- (ז) נציג אט"ל-מרכז הבינוי – חבר ;
- (ח) רל"ש נשיא בית הדין הצבאי לערעורים – מזכיר הוועדה.
- ד. שמו של מחנה צבאי או של מבנה במחנה המכללות בגלילות על שם קצין, כאמור בסעיף זה, ייקרא לאחר קבלת אישור שר הביטחון והרמטכ"ל. ההנצחה תוצג בטקס צבאי מלא, בהשתתפות המשפחה, ובמתכונת שיקבע אכ"א-מחלקת הפרט.
16. יחידה תוכל להנציח את זכר חלליה, אך ורק במקום שיועד לכך בחדר המורשת שלה. במקום זה יונצח שמם של כל חללי היחידה, שנפטרו בהיותם בשירות (חיילים שנפלו בקרב, חיילים שנפטרו ממחלה וכד'), למעט חללים שאת מותם קבע ראש אכ"א כמוות בנסיבות שיש עימן קלון, כמפורט בפ"מ 38.0116.
17. ההנצחה השמית תיעשה על לוח קיר משותף לכל הנופלים או על לוחיות אישיות בגודל זהה. על הלוח או על הלוחיות יירשמו שמו של כל חלל, דרגתו ומועד פטירתו, בלבד לפי כללי הכתיבה הרשמיים בצה"ל.
18. בחדר המורשת ניתן לשלב חומר כתוב על הנופלים ועל פועלם, בתיק נפרד לכל חלל (ובלבד שלכל חייל יוכן תיק), וכן תמונות או חומר שאספו חברי הנופלים ובני משפחותיהם. אולם, מפקד

היחידה רשאי להורות שלא יכלל בתיק מידע מסוים (כגון אם דברי שטנה או הכפשת צה"ל או מדינת ישראל, או מידע מוטעה או מידע שיש בו פגיעה בביטחון המידע).

19. אם יחול שינוי במבנה הארגוני של היחידה (כגון תבוסה או תאחד עם יחידה אחרת), יועברו חדר המורשת ופינת ההנצחה ליחידה החדשה, בתיאום עם אכ"א-מחלקת הנפגעים-רע"ן הקשר למשפחות, עם אכ"א-מחלקת הפרט-עמו"ם ועם קצין הנפגעים הפיקודי, קצין הנפגעים הזרועי או קצין הנפגעים החילי.

20. יחידות צה"ל וחיילי צה"ל לא יפרסמו חוקרות או אלבומי הנצחה לזכר חללי צה"ל, אלא באישורו של ראש אכ"א, ובאמצעות אכ"א-רמ"ח הנפגעים.

21. בקשות חריגות העוסקות באמור בסעיף 20 לעיל, יועברו לאכ"א-רמ"ח הנפגעים, וזה יגישן לאישור ראש אכ"א, בכפוף להוראות ביטחון המידע.

22. היחידה תוכל להנציח את זכר חלליה באתרה ב'צהלנט'. באתר יצוין שמם של כל חללי היחידה, למעט חיילים שאת מותם קבע ראש אכ"א כמוות בנסיבות שיש עימן קלון, כמפורט בפ"מ 38.0116.

23.

א. ההנצחה באתר ה'צהלנט' תהיה אחידה לגבי כל הנופלים.

ב. באתר ההנצחה ב'צהלנט' ניתן יהיה לשלב, נוסף על ציון שמות החללים, דרגותיהם, ומועדי פטירתם, גם חומר כתוב, תמונות או כל חומר אחר שנאסף על החללים, לאחר אישור אמ"ן-מחב"ם, ובלבד שיישמרו אחידות ההנצחה ותקניות השפה.

ג. מפקד היחידה רשאי להורות כי חומר מסוים לא ייכלל באתר ההנצחה של היחידה ב'צהלנט'.

הנצחת אזרחים

24. הנצחת אזרחים תהיה כלהלן:

א. תרם אזרח, באמצעות האגודה למען החייל או באמצעות קרן לב"י, לשיפור תנאי שירותם של חיילי צה"ל, יצוין שמו באופן אחיד, ככל הניתן, בדרך שיקבע אכ"א-מחלקת הנפגעים בשיתוף עם האגודה למען החייל או קרן לב"י.

ב. שמו של אזרח, לפי סעיף 24 א לעיל, יצוין ללא ציון דרגתו הצבאית לצד שמו, אולם ניתן להוסיף בכיתוב, עם פירוט קורות חייו של האזרח, את ציון עובדת שירותו בצה"ל ואת הדרגה שבה סיים את שירותו הצבאי.

ג. ציון שמו של אזרח לפי סעיף זה לא ייראה כהנצחה על-פי פקודה זו.